

## MODANIN ÖTEKİ YÜZÜ

**Öğr. Gör. Serdar Egemen NADASBAŞ**

Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi  
Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü

Hepimiz giyiniyoruz. Önceliğimiz temel bir ihtiyacı karşılamak bile olsa işin içine mutlaka başka faktörler de giriyor. Bu, kıyafetlerimiz aracılığıyla statümüzü gösterme isteğimiz de olabilir, giysilere dair günceli, yani modayı takip ettiğimizi çevremizdekilere yansıtma arzusu da. Amaç ne olursa olsun üzerimizdekiler bizi soğuktan korumanın, ya da örtmenin çok daha ilerisinde bir noktaya ulaşıyor.

İşin içinde toplumu yada belirli bir grubu oluşturan birey unsuru olduğunda beğeniler, tercihler ya da tutumlar arasındaki etkileşim kaçınılmazdır. İşte bu etkileşimin genel adı olan moda; müzik, gastronomi, edebiyat, mimari, telekomünikasyon gibi birçok alanı kapsamaktayken, günümüzde ilk olarak akla giysileri getirmektedir. Bunun sebebini anlayabilmek için öncelikle modanın tanımına bakmak gereklidir. Modanın tanımına yönelik binlerce çalışma yapılmasına rağmen hepsinin bulunduğu ortak nokta modanın temelini oluşturan unsurun "değişim" olduğudur. Gündelik hayatımızda sürekli değiştirdiğimiz şeyin giysiler olduğu göz önünde bulundurulduğunda modanın temeli ile en çok kesişen alan açıkça karşımıza çıkmaktadır.

Değişim, üretim ve tüketim ile doğru orantılıdır. Bu nedenledir ki küresel ölçekte moda sektörü 1,562.6 milyar dolar değere sahiptir. 2012 yılına göre %4,6'lık büyüme oranı moda sektörüne yönelik talebin göstergesidir. Bir başka gösterge de bazı markaların yıl içerisinde 50'ye yakın koleksiyon üretmesidir. Bu markalardan biri olan Zara'nın sahibi Amancio Ortega'nın Forbes Dergisi'ne göre dünyanın en zengin 4'üncü insanı olması da moda sektöründen elde edilen kazancın büyüklüğünün açık bir göstergesidir.

Yüksek kazançlar, lüksü bedenlerde taşımak, harika görünmek, farklı ve kusursuz olmak... Moda bir bakıma bu ve benzer kombinasyonların mükemmel bileşenidir. Fakat modanın büyüleyici yönünün dışında ürkütücü bir yönü de mevcut. Dünyada her üç çocuktan biri yetersiz beslenmeden hayatını kaybederken dünya genelinde lüks tüketim mallarının satış hacmi 150 milyar dolardır. Bu satış hacmini karşılamak için gerçekleştirilen üretim sürecinde temiz su kaynaklarına en ciddi zararı veren 2'nci sektördür. Buna karşı kadın işçi istihdamında ilk 5 sektör arasında yer almakta ve kadınların ekonomik özgürlüklerini elde etmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Sektörün pozitif ve negatif yönlerinin tartışılması bu yazının konusu değil. Bu yazı moda ya yönelik ne bir övgü ne de bir yergi barındırmaktadır. Onun yerine gündelik yaşantımızın merkezinde olan giyinme kavramının dolayısıyla modanın perde arkasının rakamlarla gösterilmesi amaçlanmıştır. Hepimiz giyiniyoruz, hepimiz giysiler hakkında konuşabilecek bilgiye sahibiz. Peki ya bilinmeyenler? İşte bu bilinmeyenlere yada az bilinenlere sayısal veriler ile aşağıda yer verilmiştir.

İşte rakamlarla moda sektörü,

- \* Dünyada giyim ve tekstil sektöründen **57.8 milyon** insan geçimini sağlamaktadır.
- \* Çin giyim sektöründe yaşanan iş kazalarına bağlı olarak her yıl **40.000** parmak kopmaktadır.
- \* 2013 yılında, dünyanın önde gelen moda markaları için üretim yapan atölyelerin bulunduğu Bangladeş'in başkenti Dakka'daki Rana Plaza'nın çökmesi sonucu **1.133** tekstil işçisi göçük altında kalarak hayatlarını kaybetmiştir.
- \* Yılda **12.000** model tasarımı yapıp üreten Zara'nın depolama ve lojistik antrepo **5 milyon** metrekare, yani **90** futbol sahası büyüklüğündedir.
- \* Her yıl dünya genelinde **2 Milyon** ton tekstil atığı ortaya çıkmaktadır ve bu oranın yarısından fazlası geri dönüşüme girmeden doğaya bırakılmaktadır.
- \* Özbekistan ekonomisi için hayati bir öneme sahip olan pamuk ihracatı, ülkenin yıllık ihracat hacminin %25'ini oluşturmakta ve ülkeye **1.068.047 dolar** gelir sağlamaktadır. Bunun yanında her sene 2 ay boyunca öğrenciler ve öğretmenler okullarından alınarak pamuk tarlalarında hasat için çalıştırılmaktadır.
- \* Bir t-shirt üretimi için ihtiyaç duyulan pamuğun yetiştirilmesinde **2.700** litre su gereklidir. Bu miktar aynı zamanda 1 kişinin **36** ayda içebileceği suya denk gelmektedir.
- \* Özbekistan'da suyu pamuk üretimi için tahsis edilen ve şu ana kadar %90'ı kurumuş Aral Gölü'nün yüz ölçümü **68.000 km<sup>2</sup>**'dir. Bu oran **6 milyon** futbol sahasına denk gelmektedir.
- \* Dünya genelinde yıllık **60 milyar** dolar civarında bir satış hacmine sahip olan deri sektörü Avustralya ekonomisinde önemli paya sahiptir. 2013 yılı verilerine göre Avustralya deri sektörünün satış hacmi yıllık **727 milyon** dolar olarak kayıtlara geçmiştir. Özellikle devekuşu ve timsahtan elde edilen "egzotik deri" ülke için önemli ihracat mallarıdır.
- \* Avustralya ekonomisi için önemli olan egzotik derilerin üretiminde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi timsah çiftlikleridir. Buralarda timsahları beslemek için inşa edilen tanklara aynı anda **70.000** timsah istiflenebilmektedir. Dünyaca ünlü markalar çanta ve ayakkabı üretimi için gerekli timsah derilerini bu çiftliklerden temin etmektedir. Bu markalardan bir tanesinin çantasını alabilmek için ünlü isimler listelere isimlerini yazdırıp sıranın kendilerine gelmesi için bazen yıllarca beklemek zorunda kalırlar. Ve ne yazık ki bu çantaların her birinin üretimi için **3** yaşını geçmemiş **3** timsah öldürülmektedir. Timsahların kendi habitatlarında ortalama 70 yıl yaşadıklarını da ayrıca belirtmek gerekir.
- \* Moda sektörü son yıllarda farklı bilim dalları ile yakın ilişki içerisine girmiş durumdadır. Mühendisler, kimyagerler, biyologlar ile tasarımcıların ve markaların birlikte çalışmaları sektörün yükselen trendlerindedir. Uzmanlar bu çalışmaların sonuçlarının **2025** yılında alınacağından ve giysilerin iğne iplik yerine DNA ile laboratuvarlarda üretilebileceğinden bahsediyorlar. Hayvanların öldürülmesine gerek kalmadan üretilen organik Biyo-Deriler de bu çalışmaların bir ürünüdür.

\* Türkiye yıllık **20** ton ham ipek ipliği üretim hacmi ile dünyada 9'uncu sırada yer almakta, Çin ise bu klasmanda **130.000** ton ile açık ara lider konumda bulunmaktadır. Oldukça yüksek fiyatlara satılan bu iplik üretildikleri ülkeler için önemli gelir kaynaklarındandır. İplikler ile dokunan her metre kumaş için **1.500** ipek böceği kozalarından çıkmadan öldürölmektedir.

\* Dünya genelinde hammaddelerin kumaşa dönüştürölmesinde **8.000** farklı sentetik kimyasal kullanılmaktadır.

Bu kadar büyük bir sektörün sayısal verilerini bir gazete makalesine sığdırmak elbette mümkün değil. Ama unutmamak gerekir ki giydiklerimiz sadece bir gardırop nesnesi değil aynı zamanda bir sektörün arka bahçesinden gelen hikayelerin anlatıcılarıdır. Ve bu hikayelerden gereken dersleri çıkarmak gelecek için güzel bir adım olacaktır.

-----

**NOT:** Yazı aşığıdaki kaynaklardaki bilgiler sentezlenerek kaleme alınmıştır.

<http://otter.org.au/lowdown-on-leather-part-1>

<https://goodonyou.eco/leather-made-in-a-lab/>

<https://www.raconteur.net/business/the-future-of-fashion>

<http://www.wri.org/blog/2017/07/apparel-industrys-environmental-impact-6-graphics>

Tansy E. Hoskins , Foya : Modanın Anti-Kapitalist Kitabı.

<https://www.forbes.com/billionaires/list/>